

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ

«Қазгидромет» РМК

Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №6 (Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)

«13» мамырға 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «12» мамыр күні 21 сағаттан «13» мамыр күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 12.05.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	А. Кайынбаева	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	А. Молдағалиева	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Р. Яфязова	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «13» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Күндіз аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай. Солтүстік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 1 градус аяз – 4 градус жылы, күндіз 5-10 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Күндіз аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай. Солтүстік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 12-17 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күндіз аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай. Солтүстік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 13-18 градус жылы.
Жетісу Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-батыс желі 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 15-20 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2 градус аяз – 3 градус жылы, күндіз 8-13 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Таңертең және күндіз кей жерлерде жаңбыр (6,0-10,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел оңтүстік-батыс желіне ауысады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 15-20 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Таңертең және күндіз кей жерлерде жаңбыр (6,0-10,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел оңтүстік-батыс желіне ауысады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 15-20 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Таңертең және күндіз жаңбыр (1,0-14,0 мм), кей уақытта қатты (15-17 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Оңтүстік-батыстан солтүстік-батысқа ауысатын жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 10-15 градус жылы.
Өгем жотасы	Таңертең және күндіз жаңбыр (1,0-14,0 мм), кей уақытта қатты (15-17 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Оңтүстік-батыстан солтүстік-батысқа ауысатын жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 15-20 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жел батыстан, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 13-18 жылы.
Сауыр	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-3 мм), найзағай. Жел шығыстан 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 17-22 жылы.
Тарбағатай	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-3 мм), найзағай. Жел шығыстан 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, кей жерлерде 5, күндіз 23-28, кей жерлерде 20 жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Жел шығыстан 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 20-25, кей жерлерде 28 жылы.

2022 жылғы 12 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Жекелеген өзендерде: Кіші Алматы өзенінде – Сарысу бекетінде деңгейдің 5 см-ге, Тұйықсу бекетінде 3 см-ге, Батарейка өзені Просвещенец бекетінде деңгейдің 6 см-ге, Бұтақ өзені 3 см-ге, Проходная өзенінің сағасында деңгейдің 1 см-ге, Терісбұтақ өзенінің сағасында 1 см-ге, Қаскелең өзені – Қаскелең қаласында 3 см-ге, Есік өзені Есік қаласында деңгейдің 3 см-ге, Талғар өзені– Талғар қаласында 1 см-ге су деңгейінің көтерілуі бақыланды. Температуралық фон 1-2 °С-қа жоғарылады.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. " 12" мамырға**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, Мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м3/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 11.05.	Мин. 12.05.	08 ч 12.05.	Күн. 11.05	Түн. 12.05	Орт. 11.05.	08 с 12.05.	Орт. 11.05.	Макс. 12.05.	08 ч 12.05.		
1	К. Алматы	М Мынжилки	3017	6.8	0.2		6.6	0.6							*
2	К. Алматы	ГБ Мынжилки**	3017												*
3	К. Алматы	ГБ А. Туюксу	2466			7.0			606	606	0.44	0.64	0.64	+3	*
4	К. Алматы	М Шымбулак	2200	10.6	3.7		17								*
5	К. Алматы	ГБ Сарысай	1928			7.0			258	258	0.61	0.89	0.89	+5	1
6	К. Алматы	ГБ Медеу	1700			10.0		31	110	105				-3	1
7	Батарейка	ГБ Просвещенец	1569			10.0			65	63				+6	1
8	К. Алматы	ГБ Алматы қ.	1179			12.0			194	189	2.27	2.27	1.65	-5	1
9	Бугак	ГБ Бугак	1475			11.0		32	257	254				+3	0
10	У. Алматы	ГБ 1,1 км к. жоғары	2654			3.0			310	307	4.38	1.64	1.11	-3	0
11	У. Алматы	ГБ Проходной ө. с. жоғары	1471			14.0			272	272				0	*
12	Кумбель	ГБ Устье	2150			7.0		11	69	68				-1	*
13	Проходная	ГБ Устье	1422			11.0			272	273	1.20	1.31	1.16	+1	*
14	Терисбугак	ГБ Устье	1362			10.0		18	217	216	1.16	1.23	1.12	+1	1
15	Каскелен	ГБ Каскелен	1133			10.0		14	278	281	5.81	6.53	4.75	+3	*
16	Турген	ГБ Таугурген	1054			13.0		28	120	113	12.9	10.98	8.52	-7	*
17	Есик	ГБ қ. Есик*	1279			8.0		18	171	172				+3	1
18	Талгар	Талгар	1199			12.0		52	312	311				+1	2
19	Улкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында	2500	9.0	1.7		7.3		101	101				-15	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

** - өзен қатып қалды

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру

«13» мамыр 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Іле Алатауының солтүстік беткейіндегі маусымдық қар сызығы шамамен 2900 м биіктікте жатыр. Орташа таулы аймақта топырақтың алдын-ала ылғалдануы өсті. Күндіз аздаған жаңбыр 0,9 мм дейін, найзағай. Жаңбыр, түнде және таңертең қатты, найзағай, бұршақ. Жаңбыр генезисінің сел қауіптілігі жоқ.
	Күнгей Алатауы	
	Теріскей Алатауы	
	Жетісу Алатауы	
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда, бұл ретте сел түзуге қатысатын су жинау ауданы ұлғаюда. Кей жерлерде 6,0-ден 10,0 мм-ге дейін жаңбыр, найзағай, бұршақ күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі селдің пайда болуына әкелмейді, бірақ селдің қалыптасуына қатысатын топырақтың алдын-ала ылғалдануын арттырады.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Жаңбыр, кейде қатты, найзағай, бұршақ. Селдердің пайда болу мүмкіндігі жоққа шығарылмайды және жауын-шашынның қарқындылығы мен дақтарына байланысты.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
Шығыс Қазақстан	Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр 3,0 мм-ге дейін, күндіз кей жерлерде найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
	Сауыр	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Найзағай, күндіз кей жерлерде жаңбыр 3 мм-ге дейін, сел қауіптілігін тудырмайды.
	Қазақстандық Алтай	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда, бұл ретте сел түзуге қатысатын су жинау алаңы ұлғаюда. Жауын-шашынсыз. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.

* Сел болжамы үшін қажетті ақпараттың шынайылығының артуына қарай кеңес берулер сел қауіптілігінің деңгейі туралы мәліметтерді қамтитын болжамдармен алмастырылады (Мысалы Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда өзін-өзі ұстау ережесін сақтау (6 Қосымша)

Сел қауіптілігінің деңгейлері

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдығының жоғары болуы және негізінен таудан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілері үшін үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашын қарқындылығының олардың ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен болған кездегі жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы жоғары және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Сел пайда болу аймағындағы адамдар үшін қауіп</p>	<p>Сел қаупі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	

Сел қауіптілігінің белгілері және сел қауіптілігі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қаупінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қаупі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.